

De Poemp

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN

NUMMER 46 □ 02/03/04/2005 □ P309458 □ AK 2560 NIJLEN1

Deze fraaie tekening van Marc Verreydt toont ons eerste stationnetje in de 19de eeuw. De "ijzeren weg van Lier naar Turnhout" leidde onze dorpen naar een nieuwe tijd...

Woord vooraf

Diamant en ons dorpsgeheugen

*H*et overkomt de mensen van De Poemp vaker: nog eens iets willen navragen bij iemand, en dan beseffen dat hij of zij niet meer onder ons is... De eerste jaren bewaar je een duidelijke herinnering. Toch verdwijnen na enige tijd details uit ons geheugen. De "tand des tijds" verricht zonder mededogen zijn werk. De Poemp wil daarom ons gezamenlijk dorpsgeheugen bewaren, voor wij het allemaal vergeten. >

vervolg

Woord vooraf

Zijn dit romantische, achterhaalde bespiegelingen? Natuurlijk niet. Het is immers belangrijk, vandaag en morgen, dat wij weten hoe onze voorvaders leefden, dat wij weten wie wij zijn! De Poemp heeft zo de jongste jaren bij het gemeentebestuur stevig aangedrongen op een diamant(bewerkings)museum. Met succes, want in december 2004 besliste de gemeenteraad om de oude diamantslijperij Lieckens in de Spoorweglei aan te kopen. De uitbouw van dit museum vormt niet alleen een uitdaging voor het gemeentebestuur, maar ook voor al wie beseft welke

invloed “het steentje” op de ontwikkeling van onze dorpen heeft gehad – en voor wie de herinnering daaraan wil bewaren voor de komende generaties.

“Weten wie je bent” betekent ook terugkijken om een betere toekomst uit te bouwen. In 2005 vieren wij bijvoorbeeld:

- 130 jaar Davidsfonds. Onze vereniging wil onder meer het taalgebruik in het hoger onderwijs bespreken met de andere cultuurfondsen. Een lofwaardig initiatief: taal is immers “gans een volk” – en dat wordt in een voortschrijdende verengelsing vaak vergeten...

- 150 jaar spoorweg in de Kempen. Elders in dit blad méér over het feestprogramma.

- 125 jaar Harmonie St.-Cecilia. Ook hierover lees je meer in je lijfblad.

- 25 jaar Heemkring De Poemp. In 1980 verscheen inderdaad “Losse Flodders” van mijnheer De Deyne, onze eerste publicatie!

Er zal dus stevig gefeest worden in 2005, een besluit waarmee iedereen het allicht eens zal zijn. Veel leesgenot ondertussen, beste mensen, met deze nieuwe Poemp, een bijdrage aan ons dorpsgeheugen, jawel!

Walter Caethoven.

Feest!

150 jaar “ijzeren weg” in de Kempen! Dat moet gevierd worden, meent De Poemp. Zo meenden ook het Gemeentebestuur en een reeks verenigingen van Nijlen en Kessel. In het feestweekeinde (zaterdag 23 en zondag 24 april 2005) rijdt er een heuse stoomtrein tussen Lier en Turnhout, terwijl het “normaal” verkeer die dagen verzekerd wordt door een dubbeldekker (ook een attractie!). De randanimatie rond de stations van Kessel en Nijlen maakt het feest compleet.

Als wij dit schrijven, moet een en ander nog afgerond worden. Toch lichten wij al een tipje van de voorlopige (programma)sluier:

In **Nijlen** zijn er optredens van De Wilgekatjes, de Nijlense straatzangers, Drumband Kempenland, het O.L.V.-koor met oude volksspelen

en een orgeldraaijer. De KAV O.L.V. zorgt voor een tent met terras, waar spijs en drank verkocht worden. Zondags brengt bovendien het Pauluskoor oude treinliedjes en de 125-jarige Harmonie St.-Cecilia houdt een wandelconcert.

In **Kessel** brengt het KAT een wagenspel, er is een fototentoonstelling, en KAV en KWB zorgen voor een hapje en drankje. Zaterdagmiddag treedt Drumband Kempenland op, zondag speelt er de fanfare.

En de gemeentelijke Jeugddienst zorgt tenslotte voor aangepaste attracties aan beide stations!

Het definitieve programma wordt uiteraard in dag- en weekbladen gepubliceerd. Het wordt in elk geval een weekeinde om te feesten en te “treinen”... met volle stoom!

Voorlopige dienstregeling tijdens feestweekeinde Treinen voor Nijlen en Kessel

Stoomtrein

Vertrek richting Turnhout

Kessel : 9u59 – 13u59

Nijlen : 10u08 – 14u08

Vertrek richting Lier

Nijlen : 12u54 – 16u54

Kessel : 13u04 – 17u04

Dubbeldekker

Vertrek richting Turnhout

Kessel : 7u17 – 8u17 – 9u17 – enz. tot 23u17

Nijlen : 7u22 – 8u22 – 9u22 – enz. tot 23u22

Vertrek richting Lier

Nijlen : 6u38 – 7u38 – 8u38 – enz. tot 21u38

Kessel : 6u43 – 7u43 – 8u43 – enz. tot 21u43

Beide treinen stoppen in de stations langs de lijn Lier – Turnhout. Gelieve echter het uurschema te controleren bij de aankoop van uw vervoerbewijs: mogelijk wordt het schema nog aangepast.

Ontstaan en groei van Harmonie St.-Cecilia

St.-Cecilia startte als fanfare in 1880 onder impuls van Jan Eduard Claes, Jan Adriaenssens, August Nelis en Leonard Vervoort (brouwer). Deze namen blijven onafscheidelijk verbonden aan de beginjaren van fanfare St.-Cecilia.

Foto genomen voor de kerk bij het muzikfestival van 1950 in Nijlen. Bemerkt de zwarte petten die reeds van in de jaren 30 gedragen werden bij iedere uitstap.

Zij kozen de naam St.-Cecilia, patrones van de muzikanten, voor de muziekvereniging (De Heilige Cecilia werd geboren in Rome en omstreeks 230 na Christus vermoord. Haar patroenschap over zangers, fanfares enz. gaat terug op een zin uit de huwelijks-scène in haar vita : “Terwijl het orgel klonk, zong de maagd Caecilia in haar hart voor haar enige Heer.”

Jan Eduard Claes werd verkozen als eerste voorzitter en Corneel Van Camp als eerste dirigent. Op hem rustte de zware taak de eerste muzikanten de basisbegrippen van notenleer en muziek bij te brengen. Muziekonderricht in de scholen was onbestaande en de muziekkennis van de Nijlenaren uit de 19de eeuw was zeer beperkt. Toch heeft hij die moeilijke opdracht met succes uitgevoerd tot in 1906. In 1900 kon,

dankzij de inzet van de dirigent en de muzikanten, de fanfare omgevormd te worden tot Harmonie St.-Cecilia.

In 1906 nam Ferdinand Cambré de dirigerestok over. Zijn taak was het ook om de jonge muzikanten op te leiden en zo de toekomst van de maatschappij te verzekeren. Een taak waarvan hij zich met succes heeft gekweten. Daardoor verbeterden de muzikale prestaties van de Harmonie. Zijn zonen werden eveneens muzikant. Ook nu nog levert de familie Cambré begaafde muzikanten aan de Harmonie.

Dat de reglementen en gebruiken in die tijd helemaal anders waren dan nu hoeft nauwelijks gezegd. Hier van getuigen enkele oudere sympathisanten, die het dan weer weten van hun ouders of hun familie. Vanaf het ontstaan van de Harmonie werd er

jaarlijks gefeest en werden uitstapen met cafébezoek gedaan in onze gemeente. Dit evenement is gedurende lange tijd een uitsluitend mannelijke aangelegenheid gebleven. Tot welk jaar dit gebruik stand heeft gehouden, is (nog) niet gevonden.

Tussen 1880 en 1923 kende de Harmonie drie voorzitters nl. Jan Eduard Claes, Jan Adriaenssens en Leonard Vervoort. Hoe lang elk van deze mannen de voorzittershamer hanteerde, is niet met zekerheid kunnen achterhaald worden. Vanaf 1923 heeft Leopold Claes (zoon van Jan Eduard) deze taak op zich genomen, en dit tot in 1945.

In de beginjaren van haar bestaan en tussen de twee wereldoorlogen beperkten de activiteiten van de vereniging zich tot het opluisteren van feesten en plechtigheden in de gemeente en het deelnemen aan muzikfestivals in onze regio. Dirigent en muzikanten maakten de verplaatsing met de fiets. Nergens staat het geschreven, maar volgens mondelinge overlevering zouden de muzikanten en de ereleden het gepresteerd hebben tussen de twee wereldoorlogen jaarlijks een toneelstuk op te voeren, wat uiteraard op grote bijval kon rekenen van de Nijlense bevolking. Vermeldenswaard is dat toen bijna elke muzikant eigenaar was van zijn instrument. Weliswaar schoot de Harmonie de aankoopsom voor en kon de muzikant zijn instrument in schijffjes afbetalen.

Een moeilijke periode in de geschiedenis van de Harmonie was Wereldoorlog I. Toen eisten de Duitse bezetters de muziekinstrumenten op. De bestuursleden, die niet zinnens waren deze eis in te willigen, hebben de instrumenten tijdens de hele duur van de oorlog verborgen gehouden. De initiatiefnemer van dit waagstuk was Rik Crauwels, alias Rik Verdaet, aannemer van wegenwerken en lid van de Harmonie. Hij woonde op de hoek van de Spoorweglei en de (toen nog) Kesselsesteenweg. Het hele hebben en houden van de Harmonie werd opgeborgen in een kleine slaapkamer van het grote huis. De ingang werd afgesloten met een groot gordijn en ervoor werd een bed geplaatst. Dankzij deze actie, die zeker niet zonder gevaar voor de ondernemer was, kon onmiddellijk na de oorlog weer met de repetities begonnen worden.

Wij kunnen de vooroorlogse geschiedenis (1940-1945) van de Harmonie niet afsluiten zonder de enorme verdienste te vermelden van voorzitter Leopold Claes om zijn financiële ondersteuning in de moeilijke jaren en van Nand Cambré om zijn inzet om de muzikale prestaties te verbeteren. Een naam die ook onafscheidelijk verbonden blijft met Harmonie St.-Cecilia is deze van J. Baptist Hens, muzikant. Hij was het die, al voor de oorlog, samen met de dirigent zorgde voor de opleiding van jonge muzikanten.

Na de oorlog...

Vanaf 1945 nam Edmond Laenen (senior) het voorzitterschap over van Leopold Claes, die erevoorzitter werd. Ook dat jaar werd de dirigeerstok aangeboden aan Gommar Spada, die dadelijk begon met het opleiden van jonge muzikanten (nog steeds allemaal jongens). Er werd gestart met een vijftiental leerlingen. Die kregen hun eerste lessen notenleer van de dirigent. Slechts nadat

Jubilarissen uit de jaren 50. V.l.n.r. : Knielend : Gust Torfs, Albert Boiy, Tist Hens, Jef Cambré. Midden : Fons Goormans, Gust Van Houtven, Jos Van Houtven, Karel Dams, Emiel De Smet, René Van Looy, Gust Cambré en brouwer Gust Cambré. Achteraan : Gust Goormans, Marus Storms, Victor Boiy, Paul Cambré, Alfons Storms, Kamiel Van Den Donck.

De koninklijk geworden harmonie wordt in 1961 op het gemeentehuis ontvangen.

iemand ongeveer twee jaar notenleer had gevolgd en een instrument (eigendom van de Harmonie) had leren bespelen, kon hij aan uitstappen deelnemen. De eerste lessen werden gegeven in het toenmalige repetitie-lokaal, dat gelegen was in de Statiestraat in Café “De Kroon” bij Mel Somers (Mel Beik). Nu “Finess”. In dat lokaal had ook het jaarlijkse teerfeest plaats (omstreeks de feestdag van de H. Cecilia op 22 november). Later verhuisde de Harmonie naar Café “Belle Vue” bij Zjoke Van Herck en zoon Staf, nu GB Contact. Ver hoefden ze daarvoor niet te gaan; de straat oversteken volstond.

De activiteiten van de Harmonie in de naoorlogse periode waren veelvuldig en getuigen van de werklust van het bestuur en de muzikanten. Het jaarlijkse programma was als volgt:

- uitstap naar alle leden cafébazen, gespreid over 4 à 5 zondagen
 - uitstap met cafébezoek op de maandagen van mei en september kermis
 - Vlaamse Kermis ten voordele van de Harmonie achter het gemeentehuis (nu brandweerlokaal). Die werd geopend met een concert.
 - tweemaal per jaar begeleiding van de processie
 - op de avond van 30 april een optreden in Nijlen Centrum (de muziekpupiters moesten met een handkar ter plaatse gebracht worden). Dit evenement kreeg de naam Meiavondconcert.
 - opening van de Vlaamse Kermis ingericht door K.F.C. Nijlen met een concert op het voetbalveld
- Verder werden activiteiten zoals 11 november, Rerum Novarumstoeten in Nijlen of andere gemeenten en gelijk welke andere feestelijkheden door de Harmonie begeleid.

Niet altijd waren het muzikale uitstappen die op het programma stonden. Zo ging in 1948 (?) en in 1955 de Harmonie op reis, respectievelijk naar het Nederlandse Vlissingen en naar de afdamming van de Warche in Wallonië. Er werd deelgenomen aan een muziekfestival in Grobbendonk en Zandhoven en aan een

muziekconcours te Pulle in 1951.

In 1956, na meer dan 10 jaar verdienstelijk werk, liet Gommaar Spada de leiding over aan Herenthoutenaar Richard Bastijns. Onder zijn leiding onderging de Harmonie wel enige verandering. Het repertoire werd aangevuld met composities van Vlaamse componisten. De inspanningen werden opgevoerd om te kunnen deelnemen aan muziekconcoursen in Pulle, Itegem, Wiekevorst en Herenthout en muziekfestivals in de regio. De beste uitslagen werden behaald in Vorselaar op 10/07/1960 met de Eerste Prijs Grote Onderscheiding in de eerste afdeling.

In 1962, na meer dan 17 jaar de voorzitterstaak te hebben waargenomen, gaf Mon Laenen de leiding over aan Hendrik Mercelis.

Bijzondere data

Bijzondere data in de geschiedenis van de Harmonie zijn achtereenvolgens :

- 1 februari 1958 : Hervorming van het reglement met als voornaamste artikels :
Art. II - De Harmonie neemt als kenspreuk “Voor Godsdienst, Taal en Vaderland”.
- Art. III - Doel van de maatschappij:
1. Het beoefenen van de muziek.
2. Aan de leden een aangename ontspanning verschaffen.
3. De feesten en plechtigheden in de gemeente opluisteren.
- 1961 : Als bekroning van haar 80-jarig bestaan en de talrijke eervolle vermeldingen ontving de Harmonie

de eretitel “Koninklijke Maatschappij”.

- In 1963 trad zij voor de eerste maal op in de afdeling Uitmuntendheid.

- 19 juli 1964 : Booischoot, 1ste Prijs Grote Onderscheiding in de afdeling Uitmuntendheid.

- 1966 : Aankoop van een nieuw vaandel.

- 1966 : 1ste Prijs met Lof van de Jury behaald in de afdeling Uitmuntendheid in de muziekcompetitie der Katholieke Muziekmaatschappijen van de Provincie Antwerpen.

- 26 juni 1966 : 1ste Prijs met Onderscheiding in de afdeling Uitmuntendheid te Pulle.

- 13 mei 1967 : 1ste Prijs met Lof van de Jury in een korpswedstrijd in de afdeling Uitmuntendheid te Itegem.

- juni 1969 : 1ste Prijs in een korpswedstrijd in de afdeling Uitmuntendheid te Minderhout.

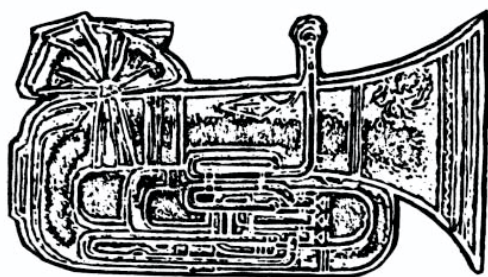
- 1973 : Aankoop van nieuwe uniformen.

- 1974 : De eerste vrouwelijke muzikant aan de pupiters : Godelieve Nicasi.

Tot in 1974, 18 jaar lang dus, heeft Richard Bastijns de dirigerestok gehanteerd. Hij gaf hem dat jaar in handen van Walter De Meester. Intussen had ook Hendrik Mercelis in 1967 het voorzitterschap doorgegeven aan Staf Prims.

(wordt vervolgd)

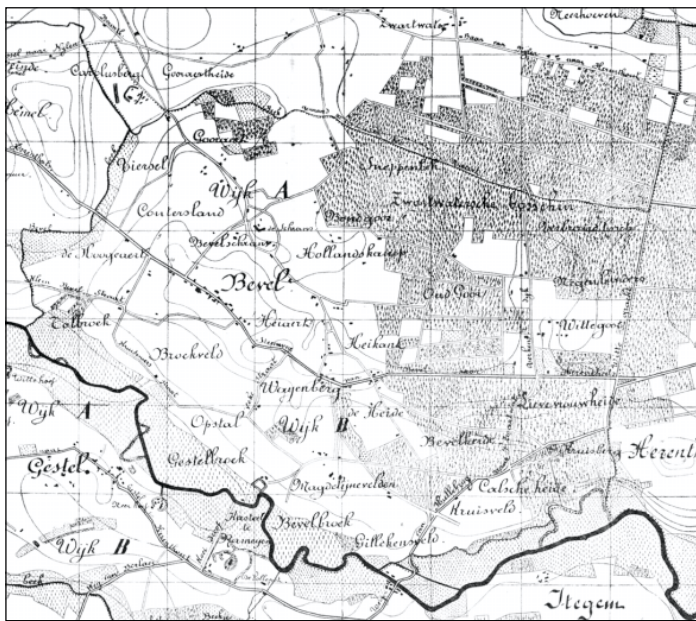
Hypoliet Budts.

125

Een oude Bevelse hoeve

Het grondgebied van Bevel vertoont van oost naar west weinig hoogteverschil. Dat is wel groot van zuid naar noord. Het zuiden ligt op 4 tot 5 meter boven de zeespiegel. Vandaar stijgt het niveau tot aan het dorp tot ongeveer 10 meter. Dan helt het langzaam af naar Nijlen. Het Moleneinde ligt daar op een hoogte van 7 meter. In het oosten ligt het Stijnenhof op 9 meter. Kruiskensberg is een duidelijke verhevenheid. De Nonnekensberg ligt op ongeveer 13 meter hoogte.

Op deze kaart anno 1910 van Jozef Vandeven vinden wij de "Wayenberg" terug. Let ook op de hoogtelijnen.

Wayenberg

De Waaienberg ("Wayenberg" op onze kaart uit 1910) ligt tussen Bevel-centrum, de Kruideniersstraat en de Itegemsesteenweg, waar het hoogteverschil tussen de beemden aan de Nete ongeveer 6 meter bedraagt. Het hoogteverschil is gedeeltelijk te verklaren door de zuidoostenwinden uit de vallei, die de zandgrond daar ophoopten. Op die verhoogde plaats ligt de Waaienberghoeve. In teksten anno 1464 wordt deze hoeve reeds vermeld. In het Rijksarchief wordt Waaienberg een "cour féodale" genoemd. Het is dus een leengoed, zoals ook blijkt uit de akte nr. 2421 van het jaar 1495:

"Ic Gielis Stecke secretaris der stad van Antwerpen, om gehoorsaem te zyne aen Herricke myns aldergenad. heeren des eertshertogen van oestryck hertoge van bourgoen (Bourgondië) van brabant doen condit en certific (verklaren voor waar...) dat is van mynen voirs

De Waaienberghoeve in 1984, zuidzijde. Van haar voorgangers vinden wij reeds sporen in de 15de eeuw...

genad heere als hertoge van brabant dragen tot eenen vollen leene en ontfangen hebben de goeden van waeyenbergen te beverle (Bevel) inden byvange van Iyer (Lier) ende daer omtrent gelegen met manscapen laetscapen en bedriven daer toebehooren met ons eender chyse (cijns) van vyfthiendalven ouden grooten sjaers..."

Volgens oude scabinale protocollen van de stad Lier bezat ene Meester Adriaan van den Eede in 1464 reeds een leenhoeve in Bevel, het "Hof van Waaienborch". Deze oude hoeve is zeker verdwenen en de preciese ligging ervan is ons niet bekend. Overigens is er in oude geschriften nog sprake van een omwalde grote hoeve aan de Itegemsesteenweg in Bevel. Moet in die richting verder gezocht worden? Wat er ook van zij, de huidige Waaienberghoeve heeft een zeer oude voorgeschiedenis.

Betekenis

Wat Waaienberg betekent, is niet zo goed geweten. Is het de vervorming van weideberg, of de naam van een eigenaar van het goed? De hoeve ligt op de scheiding van de meersen en landbouwgrond en duidt dus zeker op bebouwing van gewassen of groenten. Ooit was het een leengoed. Nu is het eigendom van Louis Dieltjens. De laatste bewoners en uitbaters waren respectievelijk Jan Top, Moons, Vets, Torfs Jozef (Jef Geus), Eugène Veltmans (Tamboerke), Louis Dieltjens. Twee jaar geleden nam Raf Dieltjens de hoeve over van vader Louis. Hij is momenteel de jongste Bevelse boer. Door aanpassing en uitbreiding van de gebouwen is de Waaienberghoeve een eigentijds melkveebedrijf geworden. Dat vormt samen met vijf andere hoeven de hele hedendaagse landbouwgemeenschap van Bevel.

Jef Peeters^(*)

(Met dank aan Lena Peeters voor het opzoekingswerk en aan Jef Van Assche voor enkele waardevolle aanvullingen.)

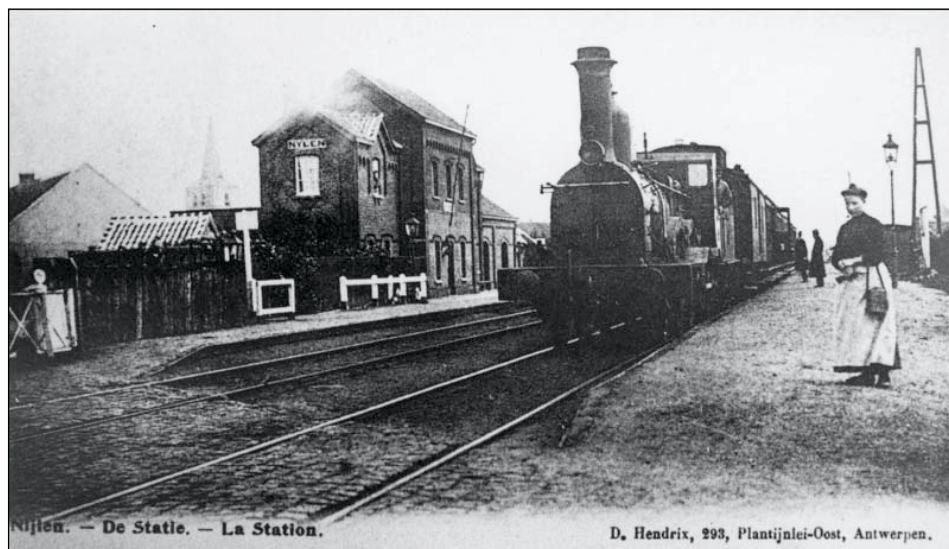
Ook Nijlen nam de trein van de vooruitgang!

Na Engeland is België het eerste land waar de “industriële revolutie” doorbrak. Nieuwe uitvindingen zoals de stoommachine beïnvloedden duidelijk het leven van de kleine man. Na 1850 kwam die industrialisatie in ons land definitief op gang. In Nijlen wellicht nog het meest door de invoering van de diamantbewerking door Jan Eduard Claes (1876). Ontsnapte Nijlen door dat “ingevoerde werk” beter dan andere dorpen aan de ontwrichtende plattelandsvlucht? Zeker is dat de trein vanaf 1855 toch nieuwe mogelijkheden om elders de kost te gaan verdienen in de Kempen bracht – en dat een deel van de bevolking daarvan gretig gebruik maakte met een goedkoop “abonnement d’ouvrier” ofte werkabonnement..

Hoe moeten wij ons overigens het Nijlen van het midden van de 19de eeuw voorstellen? In 1856 telde het 1871 inwoners, Kessel 1938 en het kleinere Bevel 450. De grote hongersnoden van 1846 – 1848 waren pas achter de rug, maar zeker niet vergeten. De gewone man at vooral aardappelen, brood, karnemelk en meelpap. Om de pacht en enkele

“koloniale” waren te kunnen betalen werden boter en varkensvlees op de markt verkocht... De Kerk was gehavend uit de Franse en de Hollandse Tijd gekomen, en werkte volop aan een burgerlijk – conservatieve restauratie. In het landelijke Nijlen heerste zij echter vrij comfortabel over een overwegend boerenbevolking.

“Den ijzeren weg van Lier naar Turnhout” leidde de Nijleners naar een nieuwe tijd. Op de foto zien we het eerste stationnetje van Nijlen, in 1855 gebouwd door de maatschappij “Grand Central Belge”. De reizigerstrein wordt getrokken door een stoomlocomotief van het type P7 (1864 – 1884).

Chemin de fer de Lierre à Turnhout

Het sluimerende Nijlen zal wel dra letterlijk doormidden gesneden worden door ‘den ijzeren weg’. Op 10 januari 1853 vertrouwde de staat immers de aanleg van een spoorlijn tussen Lier en Turnhout toe aan enkele financiers, die de “Société Anonyme du Chemin de Fer de Turnhout” (Naamloze Vennootschap van de Spoorweg naar Turnhout) oprichtten. In de gemeentelijke archieven vinden wij over de aanleg van de spoorlijn niet veel terug. In de zitting van het schepencollege van 28 februari 1854 werd “besloten van te doen aenplakken en te doen afkondigen een Berigt van den volgenden inhoud.

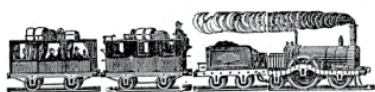
Het Collegie van Burgemeester en Schepenen der gemeente Nijlen verwittigt de belanghebbende dat het plan en den staet der benodigde gronden voor het leggen van den ijzeren weg van Lier naer Turnhout en rakende deze gemeente ter Secretary alhier zullen nedergelegd zijn te rekenen van 1 tot en met 8 meert aenstaenden.

Schriftelijke kennis van het gene voorgaet is daerenboven nog gegeven geworden aen de eigenaers der in te nemen gronden.

Gelezen in zitting van 12 april 1854.” Het bericht wordt ondertekend door schepen J. G. De Doncker en door burgemeester E. Beirens.

Of de eigenaers van de in te nemen gronden in Nijlen zonder slag of stoot akkoord gingen, is ons niet bekend. Over het traject is zeker in Kessel een hartig woordje “geklapt”. Een sterke

groep pleitte om begrijpelijke redenen ervoor om de trein langs het dorpscentrum van Kessel te leiden. Mocht die groep het pleit gewonnen hebben, dan zou de spoorweg eerder langs de zuidergrens van Nijlen gereden hebben, met onmiskenbare gevolgen voor de ontwikkeling van het dorp. Gelukkig, zo althans vindt de Nijlenaar, heeft het gezond boerenverstand het in deze zaak gehaald. De rijke boeren vonden immers dat “het spoor” eerder door de arme gronden van de Kessel-heide en het Goor moest geleid worden dan door vruchtbare landbouwgronden... en zij kregen nog gelijk ook!

CHEMIN DE FER DE TURNHOUT.

De twee stations van Nijlen

Op 23 april 1855 stoomde de eerste stoomtrein van Kontich naar Turnhout. Voordien waren er weliswaar al enkele proefritten geweest. Welk een indruk moet dat op onze eenvoudige mensen gemaakt hebben! Er werden meteen stations opgericht te Nijlen, Bouwel, Herentals, Lichtaart, Tielen en Turnhout. Er werd gestart met één enkel spoor. In de stations lag er meestal ‘*une voie d’évitement*’ of uitwijkspoor. In het jaarverslag van de minister aan het parlement lezen we dat dit uitwijkspoor in 1879 werd verlengd. In hetzelfde jaar werden overigens telegraafstoestellen in het station te Nijlen geplaatst. In 1903 werd de lijn op dubbel spoor gebracht. Volgens de dienstregeling van 1856 kon men in Nijlen naar Lier en Kontich vertrekken om 6u10, 11u05 en 4u15. In omgekeerde richting, naar Bouwel, Herentals, Lichtaart, Tielen en Turnhout waren de vertrekuren 7u55, 12u35 en 5u50. De reis van Turnhout naar Kontich duurde toen ongeveer 1u en 20 minuten.

Het eerste Nijlense station werd gebouwd in 1854 en stond aan de zijde

Deze foto werd genomen even na de Eerste Wereldoorlog. We zien het eerste Nijlense station met bijgebouwen en de loskade. Op de achtergrond zien we de molen Dom die reeds zijn wieken verloren heeft. Merkwaardig is ook het korenveld op de voorgrond, op de plaats waar nu de Spoorweglei ligt. (Archief De Poemp, verzameling Lode Van Dessel).

van het huidige gemeentehuis, aan de nog niet zo lang verdwenen “loskade”, waar de kolenbedrijven Hens (in de volksmond “Van Schoor”) en Cambré (Jef van Nante) zich jarenlang bevoorraadden via het spoor. In 1882 had Nijlen een station, maar voor de post en telefoon moest men naar Bouwel (Boeken Ratinck 1882). In 1895 is er sprake van een “Vergroting der statie” in een bericht ondertekend door gemeentesecretaris L. Van Camp en burgemeester J. Van Looy. Deze “vergroting” sloeg waarschijnlijk op het terrein rond het station. “*Monsieur le Ministre*” voerde de briefwisseling met de ge-

meentesecretaris overigens nog in het Frans... In het begin van de 20ste eeuw richtten de spoorwegen een zogenaamde “*train d’inspection*” (inspectietrein) in. Hoge functionarissen van de staatsspoorwegen brachten dan een werkbezoek aan een bepaalde lijn. In 1907 was het de beurt aan de Kempen. Na een inspectiebezoek hielden zij een “*conférence*”. In het verslag ervan lezen we dat Nijlen weldra een nieuw station krijgt. Er wordt zelfs een budget van 35.000 frank ingeschreven voor “*la construction d’un bâtiment de recette et d’un abri*” (de oprichting van een verkoopgebouw en een schuilkelder).

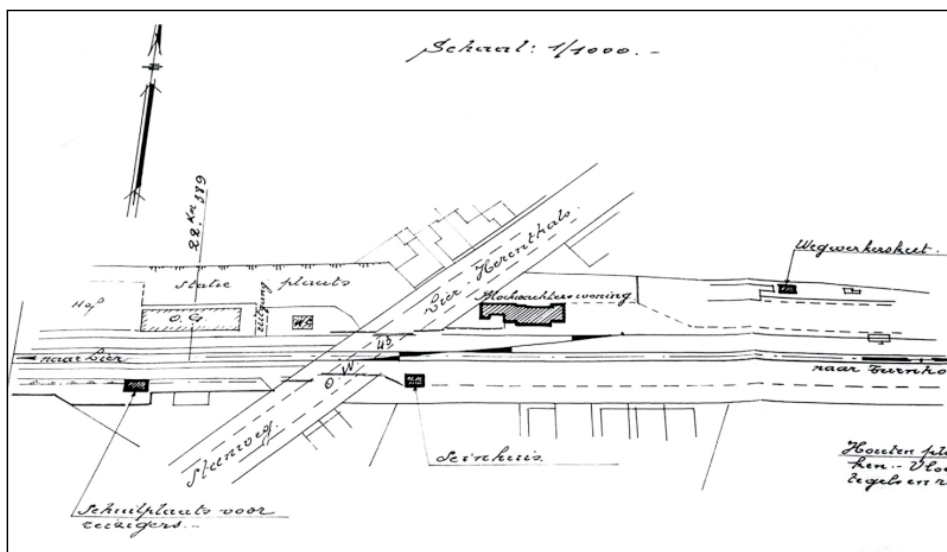
Deze unieke foto moet genomen zijn na de Eerste Wereldoorlog. Hij toont ons de mannen van “de roet” aan het werk (?) op de Nijlense loskade. De voorlaatste persoon rechts is Gust Sluyts (1870 – 1949), getrouwd met Maria Regina Van Bouwel (1894 – 1990). (Archief De Poemp, verzameling Herman Van Bouwel).

In 1923-1924 stelde architect P.J. Rooms de plannen op voor een nieuw station. In 1925 was het nieuwe station klaar. Deze heuglijke gebeurtenis werd vereeuwigd in de naam van het vlakbij gelegen café “De Nieuw Statie”. We vinden het wel merkwaardig dat de staatsspoorwegen nog in 1925 een station ontwierpen met een aparte wachtzaal voor enerzijds 1ste en 2de klas en anderzijds 3de

klas. Van het eerste station bleef het woonhuisje in gebruik tot juli 1975. Het werd bewoond door de stationschefs en hun gezin en was laatst bewoond door de familie Jos Van der Sande (spoorwegarbeider) – Anna Van den Broeck. Tot in de jaren 90 van vorige eeuw zou op de plaats van het eerste station een kolenmagazijn stand houden.

Walter Caethoven.

In ons volgend nummer :
Mannen en vrouwen van de “roet”.

Dit detail van een spoorwegplan toont ons de toestand van overweg nr. 43 aan de Statiestraat rond 1930: links van de overweg het nieuwe station met hof, wc en schuilplaats voor reizigers, rechts het seinhuis, de restanten van het eerste station (toen al “blockwacherswoning”) en op de loskade de “wegwerkerskeet”.

Het tweede Nijlense station rond 1950. Het wc-gebouwtje met fietsenberging op de voorgrond werd inmiddels afgebroken om plaats te maken voor een ruime fietsenparking.

Lezers schrijven

Gabrielle Clauwaert – Rosiers stuurde ons uit Mortsel enkele fraaie oude postkaarten van Nijlen. Zij leest De Poemp met veel plezier. Vooral het artikel over de Witte Slinke en haar “kozze” Fonne wekte mooie herinneringen op. Bedankt, Gabrielle, voor de aanmoediging!

Irène Van Cleemput uit Brasschaat bezorgde ons een gedenkschrift van haar overgrootmoeder, Virginie Roziers - De Win (°Bevel, 1859; + Nijlen 1948), bekomen voor moedig gedrag in de oorlogsjaren 14 – 18. Irène ontdekte in haar stamboom zowaar ook Caethovens, en heeft dit op papier voor ons bewezen. Dank ook, Irène, voor je kopie uit Ratincx van 1882 met een volledig overzicht van de Nijlense handel en wandel in dat jaar!

Flora Horemans uit Wilrijk was dan weer bijzonder geïnteresseerd in onze bijdrage over schilder Jef Verheyen. “Ik kan U meedelen”, schrijft zij, “dat het schilderij ‘Stil Leven’, waarmee Jef de 1ste prijs behaalde, bij mij thuis aan de muur hangt. Voor ik trouwde, heb ik het gekocht. Jef had toen geen geld om nieuwe verf te kopen!”

Yvonne Driesen bezorgde ons uit Bergerhout per e-post een trits foto’s uit de oude doos van **Jef Van Loock**, waarvan wij er alvast één publiceren in “Wie kent ze nog”. Bedankt, Yvonne.

Aan al onze lezeressen en lezers: nog veel leesgenot, en tot schrijfs!

Walter Caethoven.

**In Memoriam
Irma De Wolf**

Op 16 januari 2005 is onze 100-jarige Irma De Wolf (zie Poemp 45) zachtjes ingeslapen. Tot weerziens, Irma, in het Vaderhuis.

Raymond Ceulemans, legendarisch biljarter

Kloosterheide, het mooie landelijke gehucht van Lier, was het decor waarin de jonge Raymond zijn schoonste herinneringen beleefde. Hij werd er geboren op de boerderij waar zijn oma en opa woonden, samen met de broers van zijn vader Juul. Het was volop zomer, toen de kleine spruit er zijn eerste kreetjes "uitstootte", 12 juli van het jaar 1937. Raymond kan uren vertellen over Kloosterheide, over zijn ooms, maar vooral over oom Bert, de jongste van de bende. 't Waren allemaal pallieters, heerlijke snuiters, goedlachse en ingoede deugnieten.

Raymond Ceulemans

Raymond herinnert zich nog levendig hoe oom Bert (nog in leven), als de soep te heet was, enkele toerkes rond de boerderij liep om ze af te koelen. Soep met bonen en daarbij een boterham met bruine suiker was Bert zijn lievelingskost. Zoals het vroeger in de meeste Kempense gezinnen was, werden de avonden rond de open haard of achter de Leuvense stoof doorgebracht met sterke verhalen over de zwarte hand of de bende van Baekelandt. Weldra zagen de aanwezigen in elke hoek van de kamer een houtpotige, éénarmige zeerover of een ander onguur type. Soms werden ze bang van de verhalen die ze zelf verzonnen.

Zonder paard was het leven niet mogelijk op de boerderij, vertelt Raymond. Prins, het paard, was dan ook zijn lievelingsdier. Als opa en oom Bert de prachtige schimmel aan het inspinnen waren om naar de vroegmarkt te gaan, stond Raymond er steeds bij, ook al was de zon nog niet op. Wanneer Raymond dan onderweg even de teugels in de handen mocht houden, was hij zo fier als een gieter en voelde hij zich meester van de wereld. Spijtig genoeg stierf opa toen Raymond amper vijf was. Als kind leed Raymond erg onder dat verlies. Toen woonde hij al in Kessel. Vandaar verhuisde de familie weldra naar Nijlen.

Raymond werd door heimwee bevangen, omdat hij ver, te ver, van zijn Kloosterheide en al wat hem gelukkig maakte, moest leven. De verhuizing naar Nijlen had te maken met de hardnekkige ziekte van broer Fons: kinderverlamming. Die vroeg veel medische zorgen en nog meer geld. Toen Fons dan op zijn 23ste zo goed als genezen was en op het punt stond te trouwen, verongelukte hij.

Occasiebiljart

Aan de J.E. Claeslaan, toen nog Kesselsesteenweg, hield zijn moeder een cafeetje open. En, zoals het lot het misschien heeft gewild, plaatste vader Juul op kosten van de brouwer daar een occasiebiljart. Die kocht hij

te Lier. Hij haalde zo de toekomst van zijn nu beroemde zoon in huis. De jonge "Ceu" kreeg nu spelgelegenheid te over. Zelfs 's nachts, als hij wakker werd van een in zijn droom opgekomen stoot, stond hij op om deze te spelen en te herhalen tot hij hem feilloos kon uitvoeren.

Raymond contra Lus Horemans

Raymond groeide reeds als heel jonge snaak uit tot een fameuze biljarter. En zoals dat in de Kempen nogal dikwijls gebeurt, kon dit ook niet lang een geheim blijven. De beste speler die toen te Nijlen rondliep was Lus Horemans. Op een zaterdagavond kwam Lus naar het café om het kleine wonder van dichtbij te leren kennen. Die avond speelde hij vier wedstrijden tegen Raymond. Hij moest viermaal serieus de duimen leggen. Later zou een sportieve vriendschapsband tussen beiden ontstaan.

Voetballer

Dat Raymond talent had als voetballer, was ook geweten. Op 17-jarige leeftijd werd hij opgeroepen om te debuten in het eerste elftal van FC Nijlen, dat toen in bevordering speelde. Toen hij echter als 21-jarige net een transfer naar het in ere-divisie spelende Beerschot miste, hakte hij de knoop door en koos resoluut voor het biljarten. Die voorkeur voor het biljarten werd ook sterk

beïnvloed door de lichte handicap die zijn broer Fons had opgelopen door kinderverlamming. Fons kon immers niet mee gaan voetballen. Biljarten daarentegen kon hij wel. En elke Nijlenaar die de jongste Ceulemans als tegenstrever kreeg, weet hiervan zeker mee te spreken.

Op naar de top

Raymond sloot aan bij de biljartclub “Smeren op tijd” in het sportlokaal bij De Slinke. In het seizoen 51 – 52 bekleedde de toen 14-jarige Ceulemans al direct de 13de plaats. Gezien zijn jonge leeftijd is dat zeker geen slechte prestatie. Maar grote kampioenen willen winnen, de beste zijn. Eén seizoen later stond hij op de 1ste plaats. Nog even later ging hij reeds over de kaap van 500 in de handicap. In vrij spel kon hij niks meer leren. In een brief aan zijn club vroeg Raymond hem volgende winter te helpen om grote, grotere, ja de grootste spelers te kloppen. En dat is hem later allemaal gelukt! Hulp kon hij wel gebruiken, want om toernooien en wedstrijden te gaan spelen, moesten er soms verre verplaatsingen gemaakt worden. Die hulp kwam van Julien Lambrechts, beter bekend als “Kopke van de Meester”.

Triumviraat

Julien, Raymond en Lus werden eigenlijk een triumviraat dat op vele toernooien te zien was. Julien had een auto en de twee anderen konden biljarten. Wanneer die mannen dan eens in het een of andere café binnenduikelden, waar doorgewinterde biljarters hun wekelijks verzetje aan het nemen waren, daagden Lus en Raymond die wel eens uit een partij te spelen. “In het begin”, zei

Raymond mij, “moest ik mij van Lus inhouden, niet te veel laten zien. Ik was toen nog vrij onbekend. Maar na een paar beurten mocht ik me wel uitleven van Lus. Dan tikte ik de caramboles als parels aan een snoer. Ik wandelde gewoon langs de band en tikte, tikte, tikte. Mogelijk zijn er wel in slaap gevallen als ze op een stoel hun beurt zaten af te wachten!” Raymond kreeg ook van andere kanten steun en hulp. Er zijn altijd mensen die biljarten op een andere manier bekijken. Zo leerde hij van Benoit Verheyen het “diamantsysteem”. Dat was eigenlijk een beetje de meetkunde van het biljarten. Op de zijbanden van het biljart zijn witte stippen aangebracht. Die dienen om driehoeken, vierkanten of ruiten te maken door denkbeeldige lijnen te trekken van het ene naar het andere punt.

Grote leermeester

Maar zijn grote leermeester was Frans Rombouts. Die gaf gratis les en hij zag in de nog zeer jonge Raymond talent met wereldklasse – al kon toen iedereen dat nog niet geloven. Maar Frans en “de Mane” zetten door, traiden onverstoord verder. Tot op een dag Frans al de grote kenners uitnodigde op een banket. Hij liet iedereen komen tegen 18 uur, alhoewel het banket pas begon om 20 uur. Ik denk dat Rombouts op voorhand reeds veel binnenpretjes beleefde. Niemand wist waarom hij twee uur vroeger aanwezig moest zijn. Op die bewuste dag, toen iedereen present was, stond daar een grote biljarttafel. Fons en Raymond begonnen aan een partij kader 71/2 naar 100 punten. Raymond won : hij klaarde de klus in amper twee beurten. Daarna speelden ze driebanden naar 25 punten, en weer won de Mane, en wel in 15 beurten. “Hier”, zei Frans aan de twijfelaars, “hier staat een groot kampioen!”

Groot kampioen

Dat Raymond Ceulemans een groot kampioen geworden is, moeten we niet meer vertellen. Spelen tegen

groten als Kobayashi, Lopez, Dielis en Dieter Müller – en ze allen verslaan – is niet iedereen gegeven. Raymond vergaarde 144 titels in zijn trofeeënkast, waaronder 35 wereldtitels, 48 Europese titels en 61 Belgische – en dit in alle mogelijke spelwijzen. Met zijn 100ste titel zette hij in 1978 in Las Vegas (Verenigde Staten) naar 60 carambols drieband een wereldrecord-gemiddelde neer van 1,679. Hij werd tweemaal sportman van het jaar en ontvangen door wijlen koning Boudewijn. Zonder overdrijving mogen wij deze Nijlenaar fenomeenaal noemen.

Ambassadeur

Raymond weet ondanks zijn leeftijd niet van ophouden. Samen met zijn twee zonen en zijn kleinzoon, en een andere kleinzoon op de bank, speelt hij nog altijd. De voortzetting van het geslacht Ceulemans in de biljartsport is duidelijk verzekerd! Nederlander Ben de Graaf schreef ooit : “Een Nederlander die over een Belg schrijft, dat is oppassen geblazen. Maar u kunt gerust zijn. Het respect voor Raymond Ceulemans overtreft ruimschoots zijn natuurlijke neiging tot het doorprikken van heldendom in de sportwereld. Ook al zou hij het per se willen, hier valt niets door te prikken. Te prikken valt er misschien alleen in de huid van mijn Belgische collega’s die een van de fraaiste exemplaren uit hun toch tamelijk kleurloze sporttuin vrijwel over het hoofd hebben gezien. Terwijl voetballers en wielrenners in paginalange verhalen de gelegenheid kregen en krijgen hun gebrek aan fantasie en geestkracht aan de grote klok te hangen, heeft de superkampioen van het groene laken zelden de aandacht getrokken die hij verdiende.” Aldus Ben de Graaf. Raymond Ceulemans was jaren (en is nog steeds) een ambassadeur voor ons land, maar kreeg zelden de waardering en aandacht die hij stellig verdiende!

Jef Hermans.

Nijlen in 1896

Jos Bastiaens beschrijft in De Poemp af en toe feiten en toestanden uit de 19de eeuw. In dit nummer lezen wij over danstenten en draaiorgels, loonsverhoging van de veldwachter, gezondheidswerken in het Nonnenstraatje, het gat van de timmerman. De pompiers vangen in 1896 bot. En dan lezen we nog over “het einde van de zonen van Willem Tell”. Maar welke lezer weet nu nog waarover wij het dan hebben?!

De gemeenteraad zou de gemeenteraad niet zijn, als er ook niet over dansen en ander vermakelijkheden werd beraadslaagd. De danstenten zouden niet meer op de openbare wegenis worden opgericht, maar wel op de gemeentegronden. De burgemeester zou bovendien op kermisdagen en andere feesten de danspartijen en muziekinstrumenten “doen staken op het uur van middernacht” – een uur dat nog niet zo lang geleden door vele ouders als onoverschreedbaar werd beschouwd. Om de pil te vergulden stemt de gemeenteraad dat maar de helft van het bestaande taksrecht moet betaald worden. Jawel, in 1896 floreerden de draaiorgels, vliegende danstenten en zangherbergen als nooit tevoren!

Veldwachter in staking?

De jaarwedde van veldwachter Petrus Lieckens bedroeg dat jaar 600 frank. In de omliggende dorpen was het loon 650 frank. “Gezien de jaarwedde des veldwachter Lieckens Petrus welke heden 600 fr. beloopt, overwegende dat hij 11 jaren dienst telt en sinds geen enkele verhoging heeft bekomen, de jaarlijkse som wordt gebracht op 650 fr., te bekomen van 1 januari 1897.” De veldwachter was “content”, en zo was iedereen tevreden.

Het Nonnenstraatje

Het Nonnenstraatje was in 1896 blijkbaar niet verhard, een slijkerig pad waar elke dag een 200-tal kinderen viermaal per dag doorploeterden. Volgens de gemeenteraad

moest ongeveer 200 meter gekasseid worden: zo zou het straatje minder gevaarlijk worden en “te allen tijd bruikbaar”. Een breedte van 3 meter kasseien zou de gezondheid waarborgen van de arme kindertjes – en dit “met de minste kosten”. Want ook de kostprijs werd toen duidelijk in de overwegingen van de gemeenteraad opgenomen. En zo geschiedde het... met de minste kosten!

De kapitein der pompiers vraagt een toelage

De pompier Juliaan Wuyts “had met het blussen in de achterbouwen van de familie Vervoort enen voet geblesseerd”, en dus wel een toelage verdiend, meende hij. Maar de gemeente Nijlen overwoog bezorgd “dat het gevaarlijk zou zijn op het verzoek om een buitengewone toelage in te gaan” en deed dat niet “om zo in de toekomst met dergelijke gevallen alle kosten te vermijden”. En Juliaan, hij pikkelde nog een paar zondagen van de kerk naar de Roskam en zei daar schandalige “dinges” die alleen mannen produceren. De tooghangers gaven hem helemaal gelijk!

Verkoop van gemeentegrond

De timmerman Remi Keersmaeckers had zijn oog laten vallen op een stuk grond tegenover de pastorie. Hij deed een bod van 180 frank per are (in die tijd beslist een aardig bedrag). Méér nog, hij ging zelfs naar de gemeenteraad om zijn zaak te bepleiten. Maar de raad verklaarde “dat die prijs beneden de 200 frank niet

mag dalen.” En de raad liet hem vertrekken langs “het gat van de timmerman!” Wat de timmerman daar heeft gezegd, staat niet in het verslag van de gemeenteraadszitting.

Over militie, vrijstelling en ontslagen

Vele miliciens, in 1896 noemde men ze “miliciaan”, vroegen hun vrijstelling aan, omdat ze een steun waren voor hun ouders, weduwe of weduwnaar. Meestal was het, omdat ze een broer hadden die ook zijn legerdienst vervulde. Enkele Nijlenaars zullen in volgende opsomming een voorvader herkennen: Van Gansen Frans Emiel, Goormans Victor, Peeters August, Bogaerts Jan, De Loncker Paulus Ludovicus, Heylen Louis (onmisbare steun zijner moeder weduwe), Vercammen Emiel Maria Desideer (leerling in de godsgelertheid van den Katholieken eeredienst), De Schutter Aloysius (vader weduwnaar), De Schutter Gommarus, Meeus Jan Evarist, Glassée Louis (steun zijner moeder), Van Regemortel Joannes Baptista, Deliën Petrus Louis.

De Schuttersmaatschappij

Dat jaar gaf de voorzitter van de schuttersvereniging “De zonen van Willem Tell” aan het gemeentebestuur te kennen dat “ene toelage uit de gemeentekas niet meer noodig was”! Dit was blijkbaar het einde van de vereniging. Was er twist in de maatschappij? Hadden ze zichzelf afgeschoten?!

Jos Bastiaens.

Met dank van Nora De Peuter en Jef Colen voor de nuttige inlichtingen uit het gemeentearchief.

Bijgeloof in Kessel

In het Rijksarchief van Antwerpen vonden wij in de briefwisseling van de gemeente Kessel anno 1819 een merkwaardig verhaal over bijgeloof en (late) heksenvervolging.

Ene Vandenbroeck boerde ergens in Kessel. Hij kon maar geen boter uit de koemelk krijgen. Het was hem een raadsel hoe dit kwam. Ten einde raad richtte hij zich tot S. (naam onleesbaar in de brief), een koperslager die te Lier in de 's-Hertogenbosstraat woonde. De man stond al jaren bekend als een expert in zwarte magie. S. kwam naar Vandenbroeck en aanhoorde diens verhaal. De koperslager liet de boer geloven dat hij behekt was...

Jaak Dens, een andere boer, ontdekte hetzelfde melkprobleem en nodigde eveneens S. uit. Toen dit de burgemeester ter ore kwam, nam hij een wijs besluit en ontbood de veearts ofte "artiste vétérinaire". De "peerdenmeester" ging samen met de burgemeester naar boer Dens. Ze onderzochten de koeien, maar vonden niets bijzonders en zeker geen aanwijzing van hekserij of toverij, aldus het verslag. Toch waren de vrouw en de dochter van boer Dens er heilig van overtuigd dat ook zij betoverd waren. Zij beweerden dat slecht één middel enige verlichting en hulp gebracht had, namelijk het gebruik van gewijde medicamenten! "Ik ben," schrijft burgemeester J. Van Eeckhoven aan de arrondissementscommissaris, "eveneens op de hoogte gebracht van het feit dat

S. hier bad, wijwater sprenkelde en gewijde kaarsen brandde. Ja, die deed hij zelfs inslikken!"

De bijgelovige lieden weten alle onheil aan een oude vrouw, volgens hen een heks. En jawel, toen enkele dagen later een bejaarde leurster voorbijkwam, werd ze zwaar mishandeld. De daders waren zonder twijfel door S. aangehitst. Ze waren ervan overtuigd dat er eerst bloed van een heks moest vloeien, voor zij van hun onheil bevrijd konden worden. Er werd een gerechtelijk onderzoek gestart, maar de burgemeester beweerde de daders niet te kunnen vatten (sic)! Hij eindigt zijn brief met de overweging "Je crains encore pour des faites funestes!", vrij vertaald: Ik vrees nog rampzalige gevolgen. Hoe dit verhaal afgelopen is, wordt in de briefwisseling niet vermeld.

Frans Lens.

Bron : RAA – Briefwisseling gemeente Kessel, nr. 40, 24 augustus 1819.

*Mensen aan
De Poemp*

In Memoriam

Theresia Mercelis, juffrouw van de gemeenteschool.

Op 1 december 2004 is in Mortsel op 94-jarige leeftijd Theresia Mercelis overleden. Heel wat Poemplezers zullen zich haar herinneren als de sterke, lieve juffrouw van beide gemeentelijke jongensscholen, die altijd voor iedereen klaar stond. Ondanks haar hoge leeftijd bleef zij bekommerd om haar kinderen, klein- en achterkleinkinderen. De Poemp gedenkt haar genegen als één van de onderwijzers uit een generatie voor wie dienen vanzelfsprekend was. Tot weerziens, Theresia, in het Vaderhuis.

Jos Bastiaens, 03.481.81.90
Hypoliet Budts, 03.481.69.27
Walter Caethoven, 03.481.85.70
Hendrik Claes, 03.481.82.58
Flor Dieltjens, 03.481.70.41
Herman Engels, 03.481.84.11
Jef Hermans, 03.411.02.78
Frans Lens, 03.480.04.81
Rosette Rymenants, 0479.436.614
Jos Thys, 03.411.21.98
Pol Van Camp, 03.481.74.38
Ludo Van Gestel, 03.481.85.47

Nijlense pompiers plukten verdwaalde mercedes van de roet!

Elke treinreiziger zal het al wel eens meegemaakt hebben. Je loopt je de ziel uit het lijf... en ziet de trein voor je ogen vertrekken! De schrijver van deze bijdrage had hierbij echter het voordeel dat hij via de bareel van de Nijlense Molenstraat de vertrekkende trein nog tegemoet kon lopen. Dat verklaart hoe hij op een keer de rit tot het eerstvolgende station naast de machinist in de locomotief mocht afleggen. En het heeft hem niet eens een hesp gekost! Het strafte verhaal heb ik echter opgetekend bij ere-commandant Louis Roelans van de Nijlense brandweer. Het is gegarandeerd waar, want Louis liegt nooit, en zeker niet over de brandweer.

Het moet halfweg de jaren zeventig geweest zijn. Toen al hadden de vrijwillige spuitgasten elke dinsdagavond oefening. En na het oefenen ging het blussen “gewillig” een tijdje door in de kantine. De spooroverweg van de Statiestraat was tijdelijk afgesloten wegens werken. Dat afsluiten was nodig, want één of meer grachtjes dwarsten (alweer tijdelijk) de weg Nijlen – Lier. En precies die overweg werd het decor van een heldhaftige interventie van de pompiers. Luister! Brandweerman Ludo Van Gestel wou tijdig naar huis gaan, en ziet daar een chique mercedes met loeiende motor vastzitten op de nu minder afgesloten overweg. Ludo, plichtsgetrouw spuitgast, alarmeerde meteen de hele troep in de kantine: “Mannen, er zit er ene vast op ’t spoor!” Die ene, korte mededeling was genoeg om ongeveer heel het vrijwillige korps in ijltempo aan het werk te zetten. Ze konden natuurlijk niet met zijn allen heffen, anders had de wagen dadelijk kunnen ver-

trekken. Eerst werd een niet alleen protesterende, maar ook nogal aangeschoten chauffeur uit die mercedes gehaald. Na wat trek- en duwoefeningen haalde men er een oude, maar oersterke legerjeep bij. (Met enige trots kan ik hier verklaren dat die jeep ooit nog aan mijn vader toebehoord heeft, voor hij de pompiers ging dienen.) Maar de mercedes bleef koppig vastzitten. Komt daar natuurlijk in de verte een trein aan. De commandant riep: “Losmaken en wegwezen, mannen!” Disciplinair als steeds riepen de manschappen: “Nog één keer proberen, commandant!” En ze mochten. En het wonder geschiedde: de mercedes zag dat het menens was en kwam uit de gracht, weliswaar geholpen door de verenigde vrijwillige pompiers en de Austin-jeep. De klus was nauwelijks geklaard, of zoef! daar reed de trein voorbij. De lezer denkt nu dat dit

straf verhaal voorbij is. Hij vergist zich. De Nijlense pakkemannen waren namelijk de aangeschoten inzittende van de mercedes komen ophalen en hadden hem opgesloten in hun klein, maar stevig gevangetje van het gemeentehuis. In de hitte van het gevecht hadden de “poempiers” dat nauwelijks gemerkt. Maar nu, nu alles voorbij was, zagen zij dat ze een mercedes zonder chauffeur hadden. Beste lezer en lieve lezeres, geef toe dat zo’n probleem moest opgelost worden. En dus trok een afgevaardigde van de vrijwillige Nijlense brandweer in alle waardigheid naar de niet-vrijwillige Nijlense politie en eiste de gepakte op. En ja, geloof het of niet, even later deed de “ontzette” chauffeur “er ene op” in de kantine. Al kunnen het er ook twee geweest zijn. Dat weten we zo goed niet meer!

Walter Caethoven.

De spooroverweg aan de Statiestraat te Nijlen in het begin van de 20ste eeuw. Het gebouw links op de voorgrond zal na de bouw van het tweede station “Herberg In de Nieuwe Statie – C. Van Ostaeyen - Dom” gedoopt worden. De foto dateert blijkbaar uit de tijd dat openbaar Nijlen door zegge en schrijve één petroleumlamp verlicht werd. En over doorrazend verkeer en verdwaalde mercedessen moest men zich toen duidelijk geen zorgen maken! (Archief De Poemp, verzameling Alfons Lenaerts).

Moet er geen bier zijn? (3)

De eerste brouwerij in de Lierse Bijvang, de vier dorpen die van Lier afhankelijk waren, was gelegen binnen de slotgrachten van het verdwenen kasteel van Laken te Kessel. In Poemp 38 lazen we al hoe het jaloerse Lier al de moeite van de wereld deed om die brouwerij op te doeken. En nu het vervolg van dit verhaal!

Te Lier was klaarblijkelijk een heksenjacht ingezet tegen Prost de Beauregard, want 's anderendaags, op 21 april 1730, kwam Frans van Bouchout, een gezworen zegeleer, op het hof van Laken of het Kesselhof(1), "op order van de rentmeesters van Lier... om aldaer het biere daghs voordien gebrouwen te peylen en t'ondervinden ofte daer geen meer bier in dat brouwsel was," meer dus dan aan de accijnsmeesters was aangegeven.

Van Bouchout stak een vermanend vingertje op : in de "gheyl cuype" (gistvat) zitten 6 aam goed bier, en d'r zijn er maar 5 aangegeven! (2) Waarop de Beauregard : "Allez, man, de staete (het bestuur) en sien op geen tonne bier!"

Van Bouchout : "En siet den coninck oft heeren staten daer niet op, ick sie daer op."

Gevolg : drie dagen later werd Prost de Beauregard weer een proces aangesmeerd. En het stopte niet. De Lierse schepenen Philip Vandervugt en Petrus Goyvaerts verklaarden dat ze op 24 april 1730 naar de brouwerij van Kesselhof waren getrokken. Hier hadden ze 11 tonnen bier gevonden waarvoor weer eens geen

accijnsrechten waren betaald. Maar was het wel bier? Zij proefden "van tonne tot tonne" en penden naarstig neer "dat het alle goet bier was". Het vervolg kennen we: alle bier aangeslagen en een proces!

Controle op 20, 21 en vervolgens nog eens op 24 april... Dat was toch wel overdreven. Toch deed de kasteelheer, ondanks alle tegenkantingen, verbeten voort. Maar was het nog wel uit te houden? We weten dat in 1760, 30 jaar later, de kasteelbewoners weer eens last hadden met het Lierse stadsbestuur. De kasteelheer werd weer eens een proces aangesmeerd in verband met "gesmokkeld" bier. Stockmans schreef in zijn geschiedenis van onze dorpen bij deze vermelding: "Zooals men weet, moesten de inwoners van de vier bijvangdorpen zich te Lier van bier bevoorraden, en, men verstaat wellicht hoe gedwee zij zich naar dit dwangjuk schikten."

Ook de herbergiers moesten tijdens de Lierse periode op hun tellen passen. Nazicht op gesmokkeld bier was er meer dan eens, zelfs tot in Bevel, waar in augustus van datzelfde jaar Jan Van den Eynde, herbergier aldaar, beboet werd en zijn bier, een half vat, aangeslagen. Hier ging het om bier dat de Bevelse herbergier zozegd "gekregen" had in Heist-op-den-Berg. Dat kon volgens de Lierenaars slechts gesmokkeld bier zijn. De controleurs vroegen aan de patron een "pot" gerstenat van het bewuste vat. De zoon van de herbergier dook de kelder in en zette hen een pot voor de neus, maar daarin bleek water te zijn. Daarmee werd

helemaal niet gelachen! Het gevolg was dat het vat in beslag werd genomen, opgeladen en meegevoerd naar Lier. De waard werd, zoals gebruikelijk, aangeklaagd en beboet.

Tijdens de Franse Revolutie, in 1795, werden onze dorpen tot grote blijdschap van de inwoners, zelfstandige gemeenten. De middeleeuwse voorrechten werden afgeschaft en sindsdien mochten de Lierenaars hier niet meer in de "brouwpap roeren".

Frans Lens.

(1) Het Hof van Laken of het Kesselhof stond niet ver van de Lindekensbeek op de Bart. Tot in het jaar 1914 verbond een oeroude dreef het kasteel met de Liersesteenweg. Het kasteel werd in 1914 door het Belgische leger in brand gestoken, omdat het zich tussen de forten van Kessel en Lier bevond. Hiertussen moest alles weg: kasteel, huizen, bomen, zelfs fruitbomen waarop het fruit te rijpen hing. En dus ook de dreef. De heide, in de richting van het fort van Broechem, onderging een gelijkaardig lot. Na de "Grote Oorlog" verkoos de kasteelheer, baron de Roye den Wichen, als schadevergoeding de oprichting van drie modelboerderijen in plaats van een nieuw kasteel. Twee van deze hoeven staan aan de Liersesteenweg, links en rechts van de verdwenen toegangs-dreef, schuin tegenover de oefenterreinen van Lierse. De derde hoeve bevindt zich in de Bartstraat, iets voorbij de Lindekensbeek. Vanop de Terlakenweg kan men een vijftigtal meter voor de bovenvermelde beek ten westen van de weg nog een gedeelte van de oude slotgracht zien. Onder een kleine verhevenheid tegen de gracht liggen, op de rand van de weide, nog overwoekerde puinen van het hof.

(2) Een aam of ame, een oude inhoudsmaat, was in de 17de eeuw, volgens de "Lierse maten" goed voor 110 potten van 1,240 l. of in het totaal 156,20 l. De zes aam waarvan sprake vertegenwoordigden ongeveer 936 liter bier. De inhoud van een ton mocht schommelen tussen 108 en 112 potten. Omgerekend in liter geeft dat 153 tot 159 liter. (Oude Lierse maten en Gewichten in het Land van Ryen, 1960, afl. 3 en 4, p. 132 - 134)

Deze foto komt van Jef Van Loock en werd ons bezorgd door Yvonne Driesen, waarvoor onze dank. Werd dit plaatje genomen bij de inhaling van pastoor Martin in 1952? Er staan in elk geval “een klad mannen” van de Kes-

selsesteenweg en omgeving op. Links achteraan herkenden wij de onlangs overleden Staf Stabel. Jef vond er Sooi, Jef en Giselle Driesen, Martha “Sjas” en een paar mannen van “Meester Van Landen” (alias Demeersman) op terug. Voor één

keer hebben wij niet getracht om het plaatje op voorhand op te lossen. Nee, wij laten verder initiatief aan onze lezers over. Misschien weet Angela Cuypers bijvoorbeeld meer? Wij zijn benieuwd en berichten u later over de resultaten!

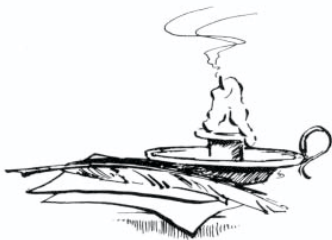
We kennen er nog meer...

Het kleuterklasje van 1922 in Poemp 44 raakt misschien nog volledig herkend. Magda Verhaegen vond haar moeder op de foto terug: Josefa Van Mengsel, en identificeerde het vierde jongetje van links, op de eerste rij: Joske Verhaegen. Liliane Van Immerseel vond er haar

vader Jan op terug, vooraan, zittend, de 2de van links.

En tenslotte herkende Wivina Peeters uit Heist-op-den Berg haar oom Frans Vermeulen uit de Nonnenstraat op de vierde rij, uiterst rechts.

Toch flink wat reacties op een zeer oude foto. Bedankt, allemaal!

Werkten mee aan dit nummer :

Redactie : Jos Bastiaens, Hypoliet Budts, Walter Caethoven, Rik Claes, Flor Dieltjens, Jef Hermans, Frans Lens, Jos Thys, Pol Van Camp, Ludo Van Gestel

Fotografie : Walter Caethoven

Tekeningen : Dirk Lieckens, Marc Verreydt

Grafische vormgeving en zetwerk : Walter Caethoven

Eindredactie : Rik Claes

© 2005 - Heemkring Davidsfonds Nijlen

Nieuwe abonneementen : Stort 7 Euro op rekening 853-8126108-62 van DF Nijlen met vermelding van naam, adres en “abo Poemp”.

DE POEMP □ **DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT**
HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN □ **TWAALFDE**
REEKS □ **NR. 46** □ **VOORJAAR 2005** □ **V. U.: WALTER**
CAETHOVEN - ZANDVEKENVELDEN 12A - 2560 NIJLEN